

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 Vtrum in substantijs separatis sit aliquis habitus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

bitus scientiæ, quo pot considerare et cu non confi-
derat. Secundo et hæc positio est contra rei veritatē. si
cur. n. eius est potentia, cuius est operatio: ita er eius
est habitus, cuius est operatio. intelligere aut, & con-
siderare est proprius actus intellectus. ergo & habi-
tus, quo consideratur, est proprie in ipso intellectu.

AD PRIMVM ergo dicendum, q quidā dixerunt,
vt * Simplicius refert in cōmento Prædicamētorū,
q quia ois operatio hois est quodammodo cōiun-
cti, vt Philof. dicit in 1. * de aīa, ideo nullus habitus
est aīa tantum, sed cōiuncti. & per hoc sequitur q
nullus habitus sit in intellectu, cum intellectus sit
separatus, vt ratio proposita procedebat: sed ista ra-
tio non cogit. Habitus. n. non est dispositio obieci
ad potentiam, sed magis d dispositio potentie ad obie-
ctum: vnde habitus oportet quod sit in ipsa poten-
tia, quæ est principium actus, non aut in eo quod
comparatur ad potentiam sicut obiectum. Ipsum
autem intelligere, non dī eō esse aīe & corpori, nisi
ratione phantasmatis, vt dī in 1. * de anima. Patet aut
q phantasma comparatur ad intellectum possibile
vt obiectum, vt dī in 3. * de aīa. vnde relinquitur, q
habitus intellectiuis sit principaliter ex parte ipsius
intellectus, non autem ex parte phantasmatis, quod
est commune animæ & corpori. Et ideo dicendum
est, q intellectus possibilis est subiectum habitus: illi
enim competit esse subiectum habitus, quod est in
potentia ad multa, & hoc maxime competit in tele-
ctui possibili: vnde intellectus possibilis est subie-
ctum habituum intellectualium.

AD II dicendum, q sicut potentia ad esse sensibi-
le conuenit materie corporali, ita potentia ad esse in-
telligibile conuenit intellectu possibili: vnde nihil
prohibet, in intellectu possibili esse habitum, qui est
medius inter puram potentia, & actum perfectum.

AD III dicendum, quod quia vires apprehensi-
uæ interiori præparant intellectu possibili propriū
obiectum, ideo ex bona dispositione harum vi-
rium, ad quam cooperatur bona dispositio corpo-
ris, redditur homo habilis ad intelligendum: &
sic habitus intellectiuis secundario potest esse in
in istis viribus, principaliter autem est in intellectu
possibili.

ARTICVLVS II.

trum in voluntate sit aliquis habitus.

AD QVINTVM sic proceditur.
Vt q in voluntate non sit
aliquis habitus. Habitus. n. qui in
intellectu est, sunt species intelli-
gibiles, quibus intelligit actū: sed
voluntas nō operatur per aliquas
species. ergo voluntas non est sub-
iectum alicuius habitus.

¶ 2. Præt. In intellectu agente non
ponitur aliquis habitus, sicut in in-
tellectu possibili, quia est potentia
actiua: sed volūtas est maxime po-
tētia actiua, quia mouet oēs poten-
tias ad suos actus, vt supra dictū ē.
* ergo in ipsa nō est aliq habitus.

¶ 3. Præt. In potentiis naturalibus
nō est aliquis habitus. quia ex sua
natura sunt ad aliquid determina-
ta: sed voluntas ex sua natura ordi-
natur ad hoc, quod tendat in bo-
num ordinatum ratione. ergo in

voluntate non est aliquis habitus.
SED CONTRA est, quod iusti-
tia est habitus quidam, sed iusti-
tia est in voluntate: est. n. iustitia
habitus quidam, secundum quē
aliqui uolunt & operantur iusta,
ut dicitur in 5. * Eth. ergo uolun-
tas est subiectum alicuius habitus.

RESPON. Dicendum, q om-
nis potentia, quæ diuersimode
potest ordinari ad agendum, indi-
get habitu, quo bene disponatur
ad suum actum. uoluntas autem
cum sit potentia rationalis, diuersimode potest ad
agendum ordinari: & ideo oportet in voluntate ali-
quē habitū ponere, quo bñ disponatur ad suū actū.
Ex ipsa etiā rōne habitus apparet, q hēr quēdam
principalem ordinem ad uoluntatē, prout habitus
est, quo quis utitur cum uoluerit, ut sup. dictū est. *

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut in in-
tellectu est aliqua species, quæ est similitudo obieci,
ita oportet in uoluntate, & in qualibet ui appetitiua
esse aliquid, quo inclinetur in suū obiectum, cū
nihil aliud sit actus appetitiuæ uirtutis, quam inclina-
tio quædam, ut supra dictum est. * Ad ea ergo ad q
sufficiēter inclinatur per naturam ipsius potentie,
non indiget aliqua qualitate inclinante, sed quia ne-
cessarium est ad finem humanæ uitæ, quod uis appe-
titiua inclinetur ad aliquid determinatum, ad quod
non inclinatur ex natura potentie, quæ se habet ad
multa & diuersa, ideo necesse est, quod in uoluntate,
& in aliis uiribus appetitiuis, sint quædam qualitates
inclinantes, quæ dicuntur habitus.

AD SECVDVM Dicendum, quod intellectus a-
gens est agens tantū, & nullo modo patiens: sed uo-
luntas, & quælibet uis appetitiua est mouens & mo-
tum, ut dicitur in 3. de anima. * & iō non est similis
ratio de utroque, nam esse susceptiuum habitus cō-
uenit ei, quod est quodammodo in potentia.

AD TERTIVM Dicendum, quod uoluntas ex ip-
sa natura potentie inclinatur in bonum rationis: sed
quia hoc bonum multipliciter diuersificatur, neces-
sarium est ut ad aliquod determinatum bonum ra-
tionis uoluntas per aliquem habitum inclinetur ad
hoc, q sequatur promptior operatio.

ARTICVLVS VI.

trum in angelis sit aliquis habitus.

AD SEXTVM sic proceditur.
Videtur, q in angelis nō
sunt habitus. Dicit. n. Maxi-
mus commentator Dio. * in 7. c.
de cæl Hierarchia. Non conuenit
arbitrari uirtutes intellectuales, i.
spirituales, more accidentiū, quē-
admodum & in nobis sūt, in di-
uinis intellectib. s. angelis esse, ut
aliud in alio sit sicut in subiecto.
accidens. n. omne illinc repulsum
est, sed oīs habitus est accidēs. ergo
in angelis non sunt habitus.

¶ 2. Præt. Sicut Dio. dicit 14. c. * d
cæl. Hierar. Sanctæ cælestium es-
sentialium dispositiones sup oia
alia Dei bonitatē participant, sed
semper qd ē per se, est prius & po-
tius eo qd est p aliud. ergo angelo

nauit litera dicens,
Ad hoc q sequatur
promptior operatio.
de necessitate autem
supernaturalium ha-
bituum inferius di-
cetur. Habes quoq;
hic expresse in re-
sponione ad secun-
dum, q quilibet ap-
petitus est mouens
& motus in genere
causæ efficientis, vt
patet in litera.

C. 1. i prin-
to. 5.

q. 7c. ar. p.

q. 22. ar. 1. &
q. 6. ar. 4.

Te. 54. to. 2.

Super quæ quinqua-
gesima, articulum
sextum.

In ar. 6. eiusdem q.
scito primo quod
Auerrois in 12. Meta.
comment. 25. concor-
dat cum negantibus
habitus & quæcun-
que accidentia a sub-
stantiis separatis. &
apud ipsos nō icoue-
nit intelligentias cōte-
tas eē cognitione illa
inferiorum, saltem
quam secundum pro-
priam essentiam for-
tiantur. Diuus autem
Thomas ampliori co-
gnitione intelligen-
tias donauit in prima
parte, præter illam
per essentiam appo-
luit inditam per spe-
cies, quas hic ha-
bitus uocat. Sci-
to secundo, quod
sicut

Inf. q. 57. ar.
1. cor.
Inter prin.
& ac. com.

Inter prin.
& med.

In prædicamētorū
qualia.
3. ext. 12. &
66. & 14. to.
mo. 3.

Tex. 1. 18. &
& 39. 16. 2.

fit dī
a cor
dicit
s. er.
qui
us ali

ponit
habi
na.
gno-
am. n.
om
bitus
tri-
rid-
quod
pō
quod
us cō
mero
ndū
Te in
uri
fuer
tenti-
ens
m p
aut
scie
essen
ipso
uod
cum
telli
iens
aligs
qui-
in ta-
nre.
ha-
us

Sup. q. 49.
ar. 4. Et 2.
2. ar. 1.
ad 2. Et 3. d.
3. q. 1. arti-
culo. & dicit
q. 2. ar. 1.
ad 5. Et
ver. q. 20. ar.
1. cor. Et vir-
q. 1. ar. cor.

Q. 9. art. 1.

cut essentia & po-
entia angelice sunt
alterius rationis a no-
stris, ita & habitus
& propterea no que-
ras in eorum habiti-
bus omnes illas con-
ditiones, que de no-
stris sunt enumeratę
in questione preceden-
te: sed sicut natu-
re sunt magis unitę,
ita etiam & habitum.
nec oportet, qd po-
tentia in eis sit dispo-
nibilis per plura di-
uersimode commen-
surabilia, nisi ratione
plurium ipsorum
quo ad intellectum,
quamuis quo ad uo-
luntatem multiformi-
tatis inueniatur se-
cundum bonum, &
malum, & concurre-
tes actus ad bene, vel
male velle: & ut in
responsione ad ter-
tium dicitur, saluan-
tur ibi partes, id est,
partialia. Scito tertio
Nouitę, q angelum
participare ab exte-
riori, vt in responsio-
ne ad secundum dicitur,
contingit dupli-
citer. Primo, quasi
aduentitiam qualita-
tem ab extra susci-
piendo, & hoc mo-
do necesse est pone-
re in angelo habitus
supernaturales. Se-
cundo quasi conge-
nitam a datore natu-
re, sicut graua & le-
ua habent motum a
generante: & hoc
modo necesse est po-
nere in angelo habi-
tus naturales specie-
rum intelligibilium.
Littera ergo, qua in
corpore articuli non
solum respectu alio-
rum intelligibilium,
sed etiam respectu
Dei, necessarium po-
nit habitum in ange-
lis, manifeste aperit
exercitatis in doctri-
na authoris, qd com-
muniter tam de habi-
tu naturali, quam
supernaturali loqui-
tur: quoniam con-
stat apud ipsum, an-
gelos per nullum ha-
bitum intelligere Deum
naturaliter, sed pro-
pria substantia vt,
vt specie intelligibi-
li ad intelligendum
Deum, ut in i. lib. pa-
trist. ad superna-
turalem cognitionem
diuino lumine super-
addito egent: & sic
responsio ad secun-
dum de utroque par-
ticipationis modo
ab extraneo intelli-
gendi potest.

rum essentia per seipsas perficiuntur ad conformitatem Dei. non ergo per aliquos habitus: & hæc videtur esse ratio Maximi, qui ibi dem subdit. Si n. hoc esset, non utique maneret in semetipsa harum essentia, nec deificari per se, quantum foret possibile, valuisset.

¶ 3 Præter. Habitus est dispositio quædam, ut dicitur in 5. * Meta. sed dispositio, ut ibidem dicitur, est ordo habentis partes. cum ergo angeli sint simplices substantia, videtur quod in eis non sint dispositiones & habitus.

SED CONTRA est, quod Dion. dicit 7. c. * cæl. Hierar. qd angeli primę Hierar. non solum calefaciunt, & throni, & effusio sapientię, manifestatio deiformis ipsorum habitu.

RESPON. Dicendum, qd quidam posuerunt in angelis non esse habitus: sed quæcunq; dicuntur de eis, essentialiter dicuntur. unde * Maximus post prædicta verba quæ induximus, dicit. Habitudines earum atque uirtutes, quæ in eis sunt, essentialiter sunt propter immaterialitatem. & hoc et Simplicius dicit in * commento Prædicamentorum. Sapientia, quæ est in anima, habitus est: quæ autem in intellectu, substantia: omnia enim quæ sunt diuina, & per se, sufficientia sunt, & in seipsis existentia. quæ quidem positio partim habet ueritatem, & partim continet falsitatem. Manifestum est. n. ex * præmissis, qd subiectum habitus non est nisi ens in potentia. Considerantes igitur prædicti commentatores, qd angeli sunt immateriales, & qd non est in illis potentia materię, secundum hoc ab eis habitum excluderunt, & omne accidens. Sed quia licet in angelis non sit potentia materię, est tamen in eis aliqua potentia (esse. n. actum purum est proprium Dei) ideo in quantum inuenitur in eis de potentia, intantum in eis potest habitus inueniri. Sed quia potentia materię, & potentia intellectualis substantiæ, non est vnius rationis: id est, consequens nec habitus unius rationis est utrobique, unde * Simplicius dicit in commento Prædicamentorum, qd habitus intellectualis substantiæ non sunt similes his, qui sunt hic, habitibus: sed magis sunt similes simplicibus & immaterialibus speciebus, quas continet in seipsa. Circa huiusmodi tamen habitum aliter se habet intellectus angelicus, & aliter intellectus humanus. Intellectus enim humanus, cum sit infimus in ordine intellectuum, est in potentia respectu omnium intelligibilium, sicut materia prima respectu omni-

formarum sensibilem, & ideo ad omnia intelligenda indiget aliquo habitu, sed intellectus angelicus non le habet sicut pura potentia in genere intelligibilem, sed sicut actus quidam, non autem sicut actus purus. hoc. n. solius Dei est, sed cum permissione alius cuius potentia: & tantum minus habet de potentia, quantum est superior. & ideo ut in 1. * dictum est, in quantum est in potentia, indiget perfici habitualiter per aliquas species intelligibiles ad operationem propriam, sed in quantum est actu, per essentiam suam potest aliqua intelligere, ad minimum seipsum, & alia secundum modum suę substantiæ, ut dicitur in lib. * de causis & tantum perfectior, quantum est perfectior. Sed quia nullus angelus pertingit ad perfectionem Dei, sed in infinitum distat, propter hoc ad attingendum ad ipsum Deum per intellectum & uoluntatem, indiget aliquibus habitibus tanquam in potentia existens respectu illius puri actus. unde Dion. dicit, habitus eorum esse deiformes, quibus. s. Deo conformantur. Habitus autem, qui sunt dispositiones ad esse naturale, non sunt in angelis, cum sint immateriales.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd uerbum Maximi intelligendum est de habitibus, & accidentibus materialibus.

AD SECUNDUM dicendum, qd quantum ad hoc, quod conuenit angelis per suam essentiam, non indiget habitu, sed quia non ita sunt per seipsos entes, quin participent sapientiam, & bonitatem diuinam, ideo in quantum indigent participare aliquid ab exteriori, intantum necesse est in eis ponere habitus.

AD TERTIUM dicendum, quod in angelis non sunt partes essentię, sed sunt partes secundum potentiam, in quantum intellectus eorum per plures species perficitur, & uoluntas eorum se habet ad plura.

QVAESTIO LI.

De causa habituum quantum ad generationem ipsorum.

IN DE considerandum est de causa habituum. Et primo, quantum ad generationem ipsorum. Secundo, quantum ad augmentum. Tertio, quantum ad diminutionem, & corruptionem.

CIRCA primum quaeruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum aliquis habitus sit a natura.

¶ Secundo, Vtrum aliquis habitus ex actibus causetur.

¶ Tertio, Vtrum per unum actum possit generari habitus.

¶ Quarto, Vtrum aliquis habitus sint in hominibus infusi a Deo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliquis habitus sit a natura.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, qd nullus habitus sit a natura. Eorum enim quæ sunt a natura, usus non subiaccet uolun-

¶ Super quest. quinquagesima prima articulum primum.

IN corpore articuli q. 51 duplex occurrit dubium. Primum est circa differentiam inter inchoationem habitus ex parte animæ in parte appetitua sua, & appetitua, quare in intellectu ponitur inchoatio quantum ad ipsam substantiam habitus, in uoluntate non autem. n. per inchoationem talem intendit aliquid actuale super ipsum intellectum, aut non. si intendit aliquid actuale, sequitur quod intellectus possibilis non est a principio, sicut tabula rasa, & pura potentia, quia habet huiusmodi actum superadditum. si non sequitur qd par sit ratio de intellectu & appetitu: in utroque. n. modo sunt semina uirtutum, & ad principia naturalis promptitudo, propter quam uidentur natura liter inesse nobis secundum cognitionem & appetitum.

¶ Secun-

Deo citato in arg. pcc.

Te. 25. to. 3.

C. 7. n. 6. mul. tu a prin. c.

Loco citato in arg. 1.

In prædica. qua itatis.

q. 49. ar. 4.

D. 522. In prædica. qualita.

q. 72. ar. 1.